ОБРЯДОВА СПРАВА

Всечесніший і виєокопреподобний отець Іоан Олександрович Шпачинський, парох села Дерев'янки і еовіттник консисторії, дуже не любив еотруднкшв. Все йому здавалося, що сотрудник кривдить його і родину, бо забирає доходи і до того заводить в богослужениях якісь непотрібні новинки. Хоч він сам перед роками просив консисторію о поміч, бо не міг собі вже дати оади з трьома церквами, одначе коли який сотрудник прийшов, о. Іоан з кілька тижнів нарікав перед своєю "їмостю" на митрополита, консисторію, на духовну семінарію — і взагалі на всі нові часи з новими священиками, такими неподібними до давніх.

Та вже жоден сотрудник так йому відразу не сподобався, як останній. Приїхав перше сам, без жінки, щоб представитися о. совітникові і потім в селі найти собі яке помешкання. Невеличкий, гладко виголений, з круглим повним лицем, у короткім сурдуті, зі звичайним білим ковнірцем на шиї, прийшов — і о. совітник від першої хвилі вже знав, що має про нього думати. Мало того, що був одягнений по-новомодному,— він не мав на ногах чоботів, лише черевики.

— Маю честь представитися: Михайло Медвідь.

— Не Михайло, лише Михаїл,— поправив о. совітник.— Ви українчик?

— Так.

— Жонаті на дочці священика?

— Так.

— Ну, ізвольте сідати...

Таке було перше привітання о. сотрудника. Опісля о. совітник відразу приступив до річи, а іменно до — черевиків о. сотрудника.

— Чому ви, отче, не носите чобіт?

— Заважкі, задорогі, невигідні...

— Те-те-те! Я вже 40 років ношу чоботи і не нарікаю. Тепер уже й ноги мені не статкують, а я не покидаю. Священик повинен носити чоботи. Але тепер у всім нова мода: колокольчики, коліноприклоненія, монстранції. Воге Сіа^о', майскії богослуженія, Серце Ісуса, скапулярії, рожанці, черевики... І не має наш обряд падати?! Облатиненіє на всі боки!

— Я гадаю,— відважився сотрудник замітити,— що черевики тут ще найменше шкодять.

— Найменше шкодять! — обурився о. совітник.— А чому генерали не носять циліндрів? Кожде сословіє має свою одежу — і духовенству не подобає заводити новшества. То віденські богослови принесли ту моду, а митрополит і консисторія мовчать. Чимраз більше священиків ходить лише у черевиках на поруганіє церкви, обряду і духовенства. Світські нехай носять черевики, а для нас є чоботи! Се справа обрядова...

Новий сотрудник не перечив, але відразу зміркував, що він у сій парохії довго не побуде. Посидів ще при підве

1 "Боже тіло" (пол.) — римсько-католицьке свято. Парох перелічує свята або обряди, характерні для римсько-католицької церкви.

чірку і чудувався, що о. совітник говорив до своєї жінки "ви", а вона йому так само, оповів ще "їмості" у кого оженився, попрощався і від'їхав.

— Nie podoba mi sie ten nowy wikary. A jejmosci jak? 1 — відізвався потім священик до жінки.

— Szkaradnie sie nazywa. Prawdziwie po chtopsku2. Медвідь! Ви повинні йому порадити, щоб змінив собі прізвище.

— A mnie co to obchodzi? 3

По старій привичці обоє розмовляли ще деколи по-польськи, хоч у новіших часах значно рідше, як перед літами. Сини, доньки і зяті не терпіли польської мови-

і тому її щораз менше було чути в домі о. Шпачинського.

По підвечірку о. совітник відчув особливішу потребу побачити три пари своїх чобіт, що стояли за ліжком у спальні. Подивився перше на ті старі чоботи, що мав на ногах, в думці похвалив їх за те, що ще цілі і такі вигідні, а потім вийняв три пари, усівся на крісло і почав їх оглядати. Дві пари були вже старі і підшиті, але одна була новісінька, блискуча, хоч трохи запорошена. Копита і окремі деревляні правила, вложені тісно у халяви, підтримували ненаганну форму сих чобіт від носа почавши аж до вух. Одначе найбільше тішила о. Іоана Олександровича їх делікатна, м'якенька шкірка, така притім блискуча, що до неї, як до дзеркала, можна було зачесатися.

"Красні чоботи,— думав собі о. парох, обтираючи їх хустинкою,— тільки трохи затісні, звичайно, як нові".

Потім віднайшов свою жінку у другій кімнаті і сказав їй:

— Я зовсім не розумію, як можна заміняти чоботи за черевики. Вже не кажу про соблазнь і упадок обряду, але яка вигода і яка краса в чоботах!

Старенька їмость, котра в справах віри, церкви і духовенства ніколи не сперечалася із своїм мужем, згодилася і тепер з ним та почала нарікати на моду, яка, як видко, не минає і духовенства.

Півроку витримав новий сотрудник в о. Шпачинського і півроку слухав його нарікань на упадок обряду і на черевики. Уже погодився з думкою купити й собі чоботи, щоб мати спокій, але поки що не мав грошей на се, бо доходів було дуже мало, а інших видатків дуже багато. Тим

Не подобається мені цей новий вікарій. А вам, їмость, як? (Пол.) Огидне в нього прізвище. Справді хлопське (пол.).

З (а мені яке діло? (Пол.)

часом він у прилученім селі заложив читальню "Просвіти" і в самій Дерев'янці кинув між селян думки, які глибоко засмутили о. пароха.

Було се не що інше, тільки се велике лихо і нещастя, що назване словом "українство" і що може проявитися не тільки у великих ділах, але навіть у марних буквах. О. со-вітник Шпачинський зараз вибрався до Львова до кревного крилошанина і члена консисторії зі скаргою на свого сотрудника і з рішучим жаданням забрати його якнайскорше з Дерев'янки. Притім мав він ще й інше діло; хотів порадитися в лікаря, що робити, аби не був такий слабий в ногах. Бо від якогось часу його ноги зовсім не були в силі двигнути більше як сто кілограмів ваги,— тим часом він важив сто і сім. Оцих сім кілограмів шкодило ногам.

В консисторії пішло все якнайгладше, о. Медвідь мав до місяця забратися з Дерев'янки. У лікаря зате пішло важче; крім різних способів, які лікар подав, щоб о. совітник втратив хоч тих непотрібних сім кілограмів, він порадив іще носити черевики, а не чоботи,— і то черевики якнайлегші.

— Адже сі кайдани,— говорив лікар, вказуючи на нові парадні чоботи о. совітника,— важать з кілька кілограмів! Нащо ж мучити ноги, коли вони і так слабі? Дайте доступ повітрю до ніг, не спинюйте обігу крові тісними халявами! В таких дибах вічна парня... Та ще в таку спеку, як тепер!

Слова "кайдани" і "диби" на такі прегарні чоботи заболіли о. совітника так, мовби хто образив йому його рідні діти. Він погадав собі, як би то смішно він виглядав у черевиках і скільки на тім втратив би обряд — і в душі своїй рішив, що всіх порад лікаря послухає, лише сеї про черевики ні.

І дійсно о. совітник не послухав лікаря — щонайменше так довго, доки о. Медвідь був у Дерев'янці. Одначе за той час він пережив і передумав багато сумнівів на тему обряду і черевиків. Правду сказати, священики щораз більше носять черевики, о. совітник бачив то й у Львові, і на соборчи-ках. Хоч воно й страшно погано, але обрад, нарешті, від того так дуже не терпить. От його сусід, о. Владимір Семйонович Котович, священик і патріот один з перших, від двох років носить також черевики.

О. сотрудника Медведя вже не було в Дерев'янці, о. совітник дивився вже на справу черевиків трохи ласкавіше, проте, не знаходив він у своїй душі стільки сили і рішучості, щоб замовити у шевця се надзвичайне обувя. Коли б старенька їмость не здобулася на енергію, о. совітник — хто знає — може, й до смерті ходив би в чоботях. Але їмость уже не могла дивитися, як о. совітник з трудом тягне за собою чоботи, при нагоді зайшла в містечку до славного Іцка Померанца, котрий вже чверть століття був надворним доставцем чобіт і черевиків для цілого роду Шпачинських, і навдивовижу самому Іцкові замовила для о. совітника якнайлегші і якнайвигідніші черевики.

Коли по тижні о. совітник тримав сі черевики в руках, йому справді серце краялося з жалю. Здавалося йому, що нехай лише парохіяне побачать його в черевиках, зараз зажадають від нього майських

богослужень... Три дні намовляла його жінка — по-українськи і по-польськи — щоб він убрав черевики.

Нарешті о. совітник відважився. Убрав і перейшовся по кімнаті.

— Та я не чую нічого на ногах,— пробував він критикувати.

— Тим ліпше,— говорила їмость.

— Що ж мої парохіяне скажуть? — журився о. совітник. На другий день він убрав черевики, але щоб їх не було

видко, ходив цілий день у найдовшій реверендi. Куди ступав, чудувався сам собі і піднімав час від часу ногу та оглядав черевик. Але до служби божої вбрав таки чоботи...

Півроку минуло, поки о. совітник освоївся з черевиками. Він був би, може, їх і не носив, але чи від ліків, чи від чого іншого полегшало йому на ноги, а частина признання за сю полегшу спадала сама собою й на черевики. Так бодай рішуче казала їмость — і сперечатися з нею не було підстави.

Спершу здавалося о. совітникові, що ціле село завважає зміну у нього і зробить у селі бунт. Минув місяць, минули два — в селі ніхто не бунтував і не перейшов на латинську віру. Дивувало се потрохи о. совітника, а нарешті почало й тішити. Все ліпше, коли і обряд не латинщиться і ноги мають вигоду.

По році о. Іоан відважився навіть приїхати в черевиках на соборчик. Якби був знав, що там буде й о. Медвідь, був би взяв чоботи, а так якось на думку не прийшло йому — і два політичні противники станули нараз проти себе, обидва в черевиках.

— А! Всечесніші в черевиках! Що я бачу?! — заглузував собі о. Медвідь.

— Мені лікар предписав,— виправдувався о. совітник.

— А обряд в Дерев'янці через те не упав?

— Ні! — відповів о. совітник і відвернувся.

— Сі молоді священики не знають почтити старості і кплять собі і з совітників,— нарікав він потім перед своїм ровесником.

— У тих старих,— говорив тим часом о. Медвідь до свого товариша,— велика прив'язаність до форми, а духу нема. Що я натерпівся у нього через черевики! А тепер ось і сам носить...